

Anmälan av böcker utgivna 2021

BO ERIKSSON

Stockholms universitet

Föreliggande anmälan avser ett urval av böcker rörande svensk och nordisk historia utgivna 2021. Det rör sig om böcker som redaktionen, med beaktande av recensionsrådets synpunkter, har bedömt som viktiga att uppmärksamma i *Historisk tidskrift*, men som av en eller annan anledning inte har recenserats eller kommer recenserats i tidskriften. Då två år eller mer har förflutit sedan utgivningen av böckerna i fråga anmäls de på detta sätt, för att recensionsavdelningen även fortsättningsvis skall kunna hålla rimlig aktualitet. Till skillnad från de reguljära recensionerna i *Historisk tidskrift* innehåller denna anmälan inga kvalitativa omdömen om de behandlade böckerna.

MONOGRAFIER OCH POPULÄRVETENSKAPLIGA VERK

Christoph Andersson, *Svenska SS-fruar med uppdrag att föda ariska barn* (Stockholm: Norstedts 2021), 527 s.

Författaren till den här populärhistoriska boken har i arkiven i USA hittat spåren efter 218 500 kvinnor som alla ville gifta in sig i SS-gemenskap och föda ariska barn. Av dessa kvinnor var ett tjugotal svenskor. Deras äktenskap med tyska nazister hölls hemligt av den tyska staten. Innan de gifte sig fick de genomgå gynekologiska undersökningar för att se om de var dugliga föderskor. De var också tvungna att bevisa att de delade de nazistiska målen och värderingarna, var rasrena, genetiskt felfria och utan judiskt påbrå. Deras uppgift var att avla barn för det Tredje riket. Vilka var dessa kvinnor och vad fick de att bokstavligen överlämna sina kroppar till den nazistiska regimen i Tyskland? Christoph Andersson är journalist och författare och undervisar i journalistik på Södertörns högskola.

Tomas Andersson, *Bohusläns historia: Från järnålder till 1658* (Lund: Historiska Media 2021). 352 s.

Bohuslän är ett populärt resmål för sommarturister och erbjuder både paddling, skaldjursbufféer, bad och båtliv samt sälsafaris. Landskapet har dessutom ett spännande förflutet. *Bohusläns historia* visar hur området gått från att vara norskt till att bli danskt-norskt och slutligen svenskt. Boken, som vänder sig till en bred publik, tar sin början i istidens slutskede för cirka 20 000 år sedan, då landskapet sakta reste sig ur havets djup, och slutar med en redogörelse för freden i Roskilde, som undertecknades 26 februari 1658 och gjorde Bohuslän svenskt. Däremellan ägde folkvandringar rum, vikingaflottor avseglade, munkar anlände, hertigar och kungar tog makten, digerdöden rasade, reformationen genomfördes och dansk-svenska krig skakade Bohuslän i grunden. Tomas Andersson är fil.mag i arkeologi och historia vid Göteborg och Lunds universitet.

Henrik Berggren, *Landet utanför: Sverige och kriget 1940–1942* (Stockholm: Norstedts 2021). 485 s.

I denna andra del av trilogin *Landet utanför* fortsätter författaren sin skildring av Sverige under andra världskriget speglat utifrån en rad svenskars livsöden i krigets skugga. Andra världskriget har nu pågått i ett år och neutrala Sverige är under hårt tryck. Endast Storbritannien kämpar vidare mot den segerrika tyska krigsmakten. Frågan om eftergifter till Tyskland hamnar i centrum för den svenska regeringen samtidigt som husmödrar klipper ransoneringskuponger, folk går på biograferna och roar sig med swing dans. Läsaren får bland annat stifta bekantskap med Astrid Lindgren, makarna Myrdal, Axel Wenner-Gren, Jacob och Marcus Wallenberg, Östen Undén, Per Albin Hansson, Christian Günther, Sven Grafström, Vilhelm Moberg, Eyvind Johnson och många fler. Henrik Berggren är historiker, författare och journalist och har varit kulturchef och ledarskribent på *Dagens Nyheter*.

Snezana Bozinovska, *Vad dina ögon såg: Berättelsen om hur Ester och Leon överlevde* (Stockholm: Norstedts 2021). 270 s.

Ester och Leon Rytz överlevde några av de mest ökända koncentrationslägren under andra världskriget: Majdanek, Treblinka, Auschwitz och Bergen-Belsen. De genomled slavarbete, sjukdomar, svält och dödsmarscher i krigets slutskede. Efter kriget hamnade de i Borås, började umgås och gifte sig. Den

här boken bygger på deras upplevelser av kriget som barn och ungdomar och hur de som vuxna lyckades starta ett nytt liv i Sverige. Med hjälp av makarna Rytz's egna muntliga berättelser och andra källor återges deras historia. Snezana Bozinovska är journalist och arbetar med undersökande journalistik på SVT.

Henrik Brissman, *Framtidens historia* (Stockholm: Natur & Kultur 2021). 259 s.

Historien är full av framtidsvisioner som varit såväl dystra och mörka som hoppfulla och ljusa, från antikens mest kända orakel grekernas Pythia i Delfi fram till kapitalismens och kommunismens utlovade paradiset. Filosofer och författare har beskrivit sina idealsamhällen som utopier. Dessa utopier kan, oberoende om de har placerats i förfluten tid som Atlantismyten och antika guldåldersbeskrivningar eller fått ligga i framtiden, ses som skönlitterära framtidsfantasier och alternativ till det nuvarande samhället. Man har också skapat negativa samhällsversioner, dystopier, som målat upp skräckbilder av hur framtiden kan bli. Om människans föränderliga förhållande till sin framtid, till skapande av utopier och dystopier, handlar denna bok. Henrik Brissman är fil. dr. i idé- och lärdoms historia vid Lunds universitet.

Michael Coccozza, *Linköping 1921: Händelser och sociala förhållanden i en svensk stad* (Linköping: Dibb förlag 2021). 424 s.

I den här boken beskrivs vad som hände i Linköping under ett år under förra århundradet. Författaren lyfter fram de viktigaste händelserna under året och sätter in dessa i ett större sammanhang för att kunna ge en mer allmän bild av förhållandena i det lokala samhället. I boken behandlas inte händelser av typen fylleri, misshandel och tvister om pengar mellan privatpersoner, utan i fokus står i stället miljöerna och omständigheterna som lett fram till brottsligheten och rättegångarna. Boken är rikt illustrerad med kartor, teckningar och fotografier som även om inte alla är från just 1921 ändå är tänkta att visa på förhållandena det året. Boken är uppbyggd månadsvis där författaren månad för månad redovisar vad som hände i staden med omnejd och bygger på omfattande käll- och litteraturstudier. Michael Coccozza är statsvetare och styrelseordförande i Linköpingsbaserade fastighetsbolaget Botrygg AB.

Christopher Collstedt, *Våldets djupa spår: Talet om våldsoffers hälsa och liv i det senmoderna Sverige* (Lund: Nordic Academic Press 2021). 252 s.

Våld kan förstås som en kategori av kriminella handlingar som tillfogar människor kroppsligt och psykiskt lidande och är en produkt av historiska konflikter och skeenden. I blickfånget för den här studien står tiden mellan inrättandet av brottsbalken år 1965 när misshandel definierades som "brott mot liv och hälsa" och det rättsliga och offentligpolitiska samtalet om misshandel fram till mitten av 1990-talet. En ambition med boken är att diskutera värdet av att anlägga kritiskt historiserande perspektiv på våld för att kunna skärskåda epistemologiska konflikter och diskursiva processer i det rättsliga och offentlig-politiska talet kring våldets och våldsbrottslighetens offer, då som nu. Christopher Collstedt är professor i historia och verksam på institutionen för historia och samtidsstudier vid Södertörns högskola.

Anders Cullhed, *Dante: Den förste författaren* (Stockholm: Natur & Kultur 2021). 308 s.

Den gudomliga komedin av florentinaren Dante Alighieri (1265–1321) räknas allmänt till ett av de allra främsta verken inom världslitteraturen. I den här boken uppmärksammas dock mer tiden och mannen än verket som gjorde honom berömd. Det är dock svårt att dokumentera Dantes liv, eftersom någon beskrivning av hans egen hand inte bevarats till eftervärlden. Ändå var han skicklig på att indirekt skriva om sig själv. Dikt och liv speglar varandra genom att Dante låter personer ur sitt liv träda fram i verken vilket skapar en spänning mellan litterär konstruktion och verklighet och som diskuteras i studien. Som till exempel Beatrice, dottern till köpmannen Folco Portinari, hon var Dantes stora kärlek i livet och dyker också upp i *Den gudomliga komedin*, i en allegorisk form som symbol för kyrkan. Anders Cullhed är professor emeritus i litteraturvetenskap vid Stockholms universitet, kritiker i *Dagens Nyheter* och svensk huvudman i Det nordiska Dantenätverket.

Kristina Ekero Eriksson, *Vikingatidens vagga* (Stockholm: Natur & Kultur 2021). 301 s.

Vikingatiden är en bland allmänheten känd och populär epok men hur är det med Vendeltiden? Den arkeologiska forskningen visar att epoken inte enbart föregick vikingatiden utan var också dess förutsättning. Med avstamp i de senaste arkeologiska fynden och nytolkningar av de skriftliga källorna

presenteras i den här populärhistoriska boken en formativ tid i Nordens historia. Mellan åren 540 fram till 793, då klostret Lindisfarne plundrades av vikingar, öppnades världen alltmer, skeppen fick segel och stora handelsplatser, som Helgö, Lejre och Uppåkra, öppnades i Skandinavien. Människorna handlade med pälsverk från norr som skeppades på floder och kamelryggar ända till Kalifatet. I de vendeltida gravarna ligger praktfulla vapen, elfenben från Afrika, röda granater från Sri Lanka och glasbägare från frankerriket. Kristina Ekerö Eriksson är vetenskapsjournalist med ett förflutet som arkeolog och intendent på Historiska museet i Stockholm.

Sara Heyman, *Den motvilliga feministen: En biografi om riksdagskvinnan och sjuksköterskan Bertha Wellin* (Stockholm: Verbal 2021). 247 s.

Bertha Wellin (1870–1951) var politiker och sjuksköterska och en av landets fem första kvinnor att röstas in till riksdagen, där hon satt som representant för högerpartiet i andra kammare 1922–1936. Hon var verksam i stadsfullmäktige, var chefredaktör och ordförande för den nationella organisationen för sjuksköterskor. I riksdagen stred hon för att sjuksköterskor inte skulle omfattas av arbetstidslagstiftningen, drev frågor om förbättrade kvinnors löner och om rasbiologi. Om hennes liv och politiska arbete skildras i denna biografi, som bygger på författarens arkivstudier och läsning av litteratur. Författaren vänder sig till en bred allmänhet. Sara Heyman är journalist och legitimerad sjuksköterska.

Marko Lamberg, *Häxmodern: Berättelser om Malin Matsdotter* (Stockholm: Natur & Kultur 2021). 351 s.

Den 5 augusti 1676 hämtades den finska trollpackan Rumpare-Malin från fängelset, fördes till bålet och brändes levande på galgbacken i Stockholm. Det var annars brukligt att den dömda avrättades före bränningen, men inte i Malins fall. Hon ansågs av rätten så syndig att hon inte beviljades en barmhärtig halshuggning. Till det ska också läggas att hon in i det sista vägrade erkänna sina brott. I den här boken, som vänder sig till en bred allmänhet, kastas ljus över inte enbart Malin Matsdotter, i rättegångshandlingarna känd som "Rumpare-Malin", utan också alla andra kvinnor och barn som drogs in i häxprocesserna i Stockholm 1674–1676. Marko Lamberg är docent i nordisk historia vid Tammerfors universitet och i gemenskaps- och samfundshistoria vid Jyväskylä universitet.

Leif Lewin, *Ödesåret 1809: Hur Sveriges historia kunde ha blivit annorlunda* (Stockholm: Daidalos 2021). 181 s.

Vad hade hänt om Sverige inte förlorat i kriget mot Ryssland 1809 och tvingats avstå den östra delen, Finland? Hur hade utvecklingen i Sverige sett ut ifall kungen inte avsatts och Bernadotte inte tillträtt som ny kungaätt? Hade det ändå utfärdats en ny grundlag, som kommit att ligga till grund för det statsrättsliga ramverket för Sveriges demokratiska utveckling under lång tid framåt? Svaren på frågorna ges i den här boken som tar sin utgångspunkt i ett kontrafaktiskt perspektiv och i nödvändigheten av alternativ. Leif Lewin är professor emeritus i statsvetenskap vid Uppsala universitet.

Frida Mannerfelt & Alexander Maurits, *Kallelse och erkännande: Berättelser från de första prästvigda kvinnorna i Svenska kyrkan* (Makadam: Göteborg & Stockholm 2021). 455 s.

I denna vetenskapliga studie undersöks kvinnor prästvigda för tjänst i svenska kyrkan 1960-1970 och deras väg fram till prästvigningen och de första åren i församlingstjänst. Målet med studien är att ge ett bidrag till ökad förståelse av Svenska Kyrkans historia under andra halvan av 1900-talet genom att särskilt lyfta fram frågan om de kvinnliga prästernas upplevelse av kallelsen. Till källmaterial har de använt 34 av de första prästvigda kvinnornas egna berättelser. Studien är indelad i fyra huvuddelar: kallelsens historiografi, kallelsen kronologi, kallelsens teologi och kallelsens erkännande. Frida Mannerfelt är numera fil.dr. i teologi men var vid skrivandet doktorand i praktisk teologi och kyrkohistoria vid Enskilda Högskolan i Stockholm och präst i Svenska kyrkan. Alexander Mauritz är docent i kyrkohistoria vid Lunds universitet.

Erik Florin Persson, *Film i stadens tjänst: Göteborg 1938–2015*, Mediehistoriskt Arkiv nr 49 (Lund: Föreningen Mediehistoriskt arkiv, Lund, & Göteborgs universitet 2021). 434 s.

I den här avhandlingen i kulturvetenskap studeras kommunal stadsfilm i Göteborg från 1938 till 2015. Författaren analyserar 14 större filmprojekt om Göteborg, från den 15 minuter långa filmen *Staden vid Göta älv* (1938), till *Hållbar stad öppen för världen* (2015). I fokus står hur dessa så kallade beställningsfilmer, filmer som producerats på beställning av kommunen, kan relateras till framväxten av den svenska välfärdsstaten, dess etablering och

omvandling, och hur staden arbetat med reklam, information och marknadsföring. Stockholm har länge fått dominera den filmhistoriska forskningen medan städer som exempelvis Göteborg sällan uppmärksammas. Studien syftar även till att ge ny kunskap om offentligt mediebruk i en lokalt förankrad kontext och diskutera hur kommuner använder film för att påverka olika målgrupper inom och utom staden. Erik Florin Persson är filmvetare verksam på Institutionen för kulturvetenskaper vid Göteborgs universitet.

ANTOLOGIER

Matthias Asche, Werner Buchholz, Mathias Niendorf, Patrick Schiele, Anton Schindling (red.), *Protestantismus in den Baltischen Landen und in Litauen: Nation und Konfession vom 16. Jahrhundert bis 1918*, Reformationsgeschichtliche Studien und Texte Band 170 (Münster: Achendorff Verlag 2021). 557 s.

I den här antologin tas ett samlat grepp på protestantismens utveckling i de baltiska länderna från 1500-talet fram till 1918. I fokus står hur regionens historiska utveckling sett ut i avseende på både konfession och nationella rörelser. Boken är indelad i fem huvuddelar: "Methodische Grundlagen", "Evangelische Glaubenspraxis in der Frühen Neuzeit", "Sprache und Nationale Bewegungen", "Nationale Bewegungen des 19. und Frühen 20. Jahrhunderts" och "Literatur, Musik und Bildende Kunst im Kontext der Nationalen Bewegungen". Förutom redaktörerna medverkar: Riho Altnurme, Marco Barchfeld, Valda Klava, Liane Klein, Martin Klöker, Krista Kodres, Vilis Kolms, Wojciech Kriegseisen, Aleksander Lorr, Inge Luksaite, Trude Maurer, Danute Palionyte-Baneviciene, Dainora Pociute, Raimo Raag, Sebastian Rimestad, Immanuel Schoene, Ojars Sparitis, Jouko Talonen, Irena Vaisvilate och Peteris Vanags.

Otfried Czaika & Wolfgang Undorf, *Schwedische Buchgeschichte: Zeitalter der Reformation und Konfessionalisierung*, Academic Studies Bd 76 (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 2021). 253 s.

I den här boken undersöker nio experter svensk bokhistoria under tidig modern tid, från Kalmarunionens slutskede och reformationen fram till och med 1700-talet. Eftersom Finland var en del av Sverige ägnas också stort utrymme, en tredjedel av bidragen, till finsk bokhistoria. Begreppet bokhistoria används i en vid mening, som en beteckning på inte enbart böckerna som

fysiska objekt utan också som diskurser vilka innefattade olika företeelser och texttyper som till exempel sånger, dramer, poesi. Också boksamlingar, bokhandlare och bokmarknader uppmärksammas och diskuteras. Förutom redaktörerna medverkar: Martin Berntson, Elena Dahlberg, Remi Kick, Esko Laine, Tuija Laine, Jason Lavery och Kajsa Weber.

Lars Ekdahl (red.), *Från arbetets horisont: Perspektiv på historisk forskning om arbete och samhälle under kapitalismen* (Lund: Arkiv förlag 2021). 413 s.

På 1980-talet växte det fram flera kreativa forskningsmiljöer med inriktning mot arbete och arbetsliv, det anordnades nationella och internationella konferenser om arbetslivshistoria och det bildades nätverk för forskare inom historia, ekonomisk historia och etnologi. I den här boken tas ett samlat historiografiskt och teoretiskt grepp om utvecklingen inom det arbetslivshistoriska forskningsfältet samtidigt som den vill bredda diskussionen om utvecklingen av svensk historisk forskning under de senaste fyra decennierna. Förutom redaktören medverkar: Lars Berggren, Eva Blomberg, Karin Carlsson, Mats Greiff, Maths Isacson, Lars Olsson, Staffan Stranne och Johan Svanberg.

Mia Gröndahl & Helena Rietz (red.), *Makt och skaparkraft: En antologi om den makalösa Christina Piper* (Borrby: Förlaget Gröndahl & Rietz). 212 s.

Christina Piper (född Törnflycht, 1673–1752) var gift med den svenske greven och statsmannen Carl Piper som under det stora nordiska kriget och efter nederlaget vid Poltava satt fången i Ryssland åren 1709–1916. I boken beskrivs hur exceptionell hon var genom att hon styrde över ett imperium av slott, gårdar och olika affärsintressen. Vinsterna såg hon till att återinvestera i nya affärer och godsverksamheter. Antologins 14 författare ger alla sin bild av Christina Piper som entreprenör, godsägare, byggfru, trädgårdsanläggare, mecenat, pietist, äktenskapsmäklare och mor. Boken är rikt illustrerad med färgbilder. Förutom redaktörerna (Helena Rietz har inget skrivet bidrag) medverkar: Ida Asp, Johan Brandtler, Carolina Brown, Martin Dackling, Gert Lagerstedt, Peder Lamm, Svante Norrhem, Brita Planck, Kekke Stadin, Eva Helen Ulvros, Gunnar Wetterberg, Christoffer Åhlman och Andreas Önnersfors.

Björn Horgby & Cecilia Trenter (red.), *I folket namn: Högerpopulism på film*, (Stockholm: Carlssons bokförlag 2021). 210 s.

Hur och med vilken betydelse framträder högerpopulism på film? I antologin medverkar historiker och filmvetare med analyser av högerpopulism och våld, genus, vetenskapsförakt och fascistoida fantasier. Utifrån filmer som Leni Riefenstahls *Viljans triumf* (1935), *Starship Troopers* (1997), Zack Snyders *300* (2007) och uppföljaren *300: Rise of an Empire* (2014), zombiefilmen *Overlord* (2018) och *Jägarna* (1996) med flera andra filmer behandlas högerpopulism i film med fokus på remediering, narrativ, estetik och dramaturgi. Förutom redaktörerna medverkar: Jimmy Engren, Christer Ericsson, Erik Hedling, Julia Håkansson, Eva Kingsepp, Maaret Koskinen, Tytti Soila och Ulf Zander.

Anders Jarlert (red.), *Lunds domkapitels och domkyrkoråds historia*, Bibliotheca Historico-Ecclesiastica Lundensis 68 (Lund: Lunds universitet 2021). Bd I-II. 244 respektive 616 s.

I den här antologin skildras Lunds domkapitels och domkyrkorådets historia, från medeltiden fram till i dag. Domkapitlets och domkyrkorådets funktion har varit skiftande och under ständig utveckling, från reguljärt till sekulärt, från katolskt till reformatoriskt, från danskt till svenskt och från statligt till enbart kyrkligt. De båda böckerna är resultatet av ett flerårigt projekt med samma namn vars forskningsresultat nu slutredovisas. Förutom redaktören medverkar: Ole Bay, Ane L. Bysted, Anna Minara Ciardi, David Gudmundsson, Jeppe Büchert Netterstrøm, Bertil Nilsson, Christiern Pedersen och Erik Sidenvall.

Wojtek Jezierski, Kim Esmark, Hans Jacob Orning och Jón Viðar Sigurðsson (red.), *Nordic Elites in Transformation, c. 1050–1250, Volume III: Legitimacy and Glory*, Routledge Research in Medieval Studies (New York & London: Routledge 2021). 330 s.

Projektet *Nordic Elites in Transformation* syftar till att analysera eliterna i de nordiska länderna under perioden 1050–1250. Termen elit förstås i en vid mening, som innefattande både mäktiga jordägare och kungliga ämbetsmän och kyrkans folk, inte enbart "stat", "kyrka" och "aristokrati/frälse". Studien tar sin början i vikingatidens upphörande och kristendomens genomslag fram till att kungamakt och kyrka stärkt greppen i de nordiska länderna

och städer uppkommit. Boken är indelad i tre sektioner: "Glorifying Kings", "Spaces of Elevation" och "Elevating Social Orders". Förutom redaktörerna medverkar: Kristin B. Aavitsland, Bjørn Bandlien, Iben Fønnesberg-Schmidt, Patrick J. Geary, Martin Hansson, Lars Kjær, Simon Leboutteiller, Fredrik Charpentier Ljungqvist, Carl Phelpstead, Roland Scheel, Louisa Taylor, Torfi H. Tulinius och Kevin J. Wanner.

Sanna Jylhä & Marika Rosenström (red.), *Med kamera och koffert: Resefotografier före massturismen* (Stockholm & Helsingfors: Appell förlag & Svenska litteratursällskapet i Finland 2021). 177 s.

Med hjälp av bevarade anteckningar, brev och dagböcker samt drygt 160 resefotografier tagna under åtta decennier, från 1890-talet till 1960-talet, skildras 13 finska utlandsresenärers upplevelse av den stora världen före massturismens tidevarv. Resefotografierna är hämtade ur Svenska litteratursällskapets arkiv och är tagna av amatörfotografer. Det skriftliga materialet beskriver motiven till resorna och vilka platser som besöktes och skapar tillsammans med fotografierna en personlig kontext och berättelse. Både kvinnliga och manliga resenärer ur olika sociala skikt och tidsperioder uppmärksammas. Förutom redaktörerna medverkar: Laura Hollsten, Kristina Linnovaara och Maria Åsvik.

Johannes Ljungberg, Alexander Maurits & Erik Sidenvall (red.), *Cultures in Conflict: Religion, History and Gender in Northern Europe c. 1800–2000* Bibliotheca Historico-Ecclesiastica Lundensis 68 (Bern: Peter Lang 2021). 220 s.

Syftet med den här antologin är att presentera en överblick över de viktigaste konfliktområdena i det moderna västerländska samhället som på ett eller annat sätt involverar religion. Teman som behandlas är bland annat religiös satir, antiklerikal kritik och folkliga rörelser. I fokus står hur dessa tematiska konfliktområden aktualiserar perspektiv som lyfter fram politik, genus och historia med fokus på 1800-talet fram till i dag. Förutom redaktören medverkar: Olaf Blaschke, Anders Jarlert, Inger Littberger Caisou-Rousseau, Hugh McLeod, Franziska Metzger, Dennis Meyhoff Brink och Tine van Osselaer.

Marianne Stecher-Hansen (red.), *Nordic War Stories: World War II as History, Fiction, Media, and Memory*, Worlds of Memory 7 (New York & Oxford: Berghahn 2021). 346 s.

Går det att tala om en skandinavisk krigsroman och ett bestämt krigsnarrativ under och strax efter andra världskriget? Svenska verk som Pär Lagerkvists *Dvärgen* (1944), Vilhelm Mobergs *Rid i natt!* (1941) och Eyvind Johnsons romantrilogi om Krilon (1941-1943) antyder det. I den här antologin tar sig en rad specialister inom olika områden sig an det kulturella minnet av andra världskriget. De uppmärksammar inte enbart litteraturen utan också andra konstformer som media och film. Boken är indelad i fyra huvuddelar: "War Historiography", "War Literature: Archive", "War Literature Canon" och "War Cinema: Remembering and Forgetting". Förutom redaktören medverkar: Juhana Aunesluoma, Sofie Lene Bak, Amanda Doxtater, John Gilmour, Guðmundur Hálfðanarson, Christine Hamm, Erik Hedling, Gunnar Iversen, Tom Kristiansen, Dean Krouk, Mark Mussari, Daisy Neijmann, Jan Krogh Nielsen, Julia Pajunen, Liina-Ly Roos, John Sundholm och Pétur Valsson.

Johanna Wassholm & Ann-Catrin Östman (red.), *Att mötas kring varor: Plats och praktiker i handelsmöten i Finland 1850–1950* (Helsingfors & Stockholm: Svenska litteratursällskapet i Finland & Appell förlag 2021). 309 s.

I den här antologin visar nio forskare med bakgrund i historia, sociologi och traditionsvetenskaper hur småhandel och informella handelsutbyten skapade olika slags möten i Finland under årtiondena kring sekelskiftet. I fokus för undersökningarna och diskussionerna står plats och praktik, allt från handelsmöten på torg och kyrkbackar till återkommande marknadsplatser som drog till sig både den lokala befolkningen och marknadsartister och romska, tatariska och judiska handelsmän. Till källmaterial har använts minnesmaterial, intervjuer, fotografier och myndighetsdokument av olika slag samt tidningsartiklar. Förutom redaktörerna medverkar: Jutta Ahlbeck, Niklas Huldén, Maren Jonasson, Hanna Lindberg, Eija Stark, Anna Sundelin och Sandra Waller.

Lars Ericson Wolke (utg.), *Från dansk krigstjänst 1848–1849: Gustaf Envalls dagbok och Carl Fredrik Wilhelm Gripenbergs berättelse*, Kungl. Samfundets handlingar del 43 (Stockholm: Kungl. Samfundet 2021). 219 s.

Mellan åren 1848 och 1849 utspelades det första slesvigska kriget och som innebar en militär framgång för Danmark. Det lilla landet lyckades behålla Slesvig och Holstein mot en tysk koalition med Preussen i spetsen. Hertigdömena förblev sedan i danskt ägo fram till 1864, då de gick förlorade till en ny tysk koalition. Under dessa år var skandinavismen utbredd och många svenska frivilliga sökte sig till Danmark för att slåss på den danska sidan. Från de frivilliga som deltog i det första slesvigska kriget har det bevarats brev, dagböcker och minnesanteckningar. Två av dessa egosamlingar ges ut i den här boken: uppsalaakademikern Gustaf Envalls och officeraren Carl Fredrik Wilhelm Gripenbergs dagböcker och minnesberättelser. Även om de skildrar samma krig ges två olika upplevelser, skrivna utifrån olika kynnerna och intressen. Lars Ericson Wolke är professor i historia, särskilt militärhistoria, vid Försvarshögskolans militärvetenskapliga institution i Stockholm.

August Nordenskiöld, *Alkemi, utopi, kärleksmagi: Tryckta och otryckta skrifter 1776–1792*, redaktion, inledning, kommentarer, översättningar av Kjell Lekeby & Carl-Michael Edenborg (Malmö: Vertigo förlag 2021). 304 s.

August Nordenskiöld (1754-1792) var alkemist, mineralog och Swedenborgare. I den här källutgåvan presenteras för första gången hans tryckta och otryckta skrifter om guldmakeri, swedenborgianism, simning, idealsamhällen, bergskonst, mänskliga rättigheter och diverse andra ämnen. Boken innehåller en inledning, som presenterar Nordenskiölds gärningar och verk och är skriven av de båda utgivarna, de tryckta och otryckta skrifterna 1776–1792 samt ett efterord av Christer Böke. Kjell Lekeby är fil. mag. i idéhistoria, översättare och författare. Carl-Michael Edenborg är fil. dr. i idéhistoria, författare, översättare och kulturjournalist.